

Ny avtale fra de blåblå styrker utenlandske sel Lar investorer

DOM: Regjeringen vil la en investeringsdomstol i USA avgjøre om norsk politikk strider mot internasjonale handelsavtaler. Miljø, folkehelse og arbeidsrettigheter risikerer å havne i andre rekke.

HANDEL

Av Emilie Ekeberg (tekst) og Tom Henning Bratlie (foto)

Regjeringen har sendt på høring et forslag til en modell for framtidige norske investeringsavtaler.

Målet med avtalen er å gjøre det tryggere for norske bedrifter å investere i andre land, og framtidige avtaler basert på modellen vil gi både utenlandske investorer i Norge, så vel som norske selskaper som investerer i utlandet, langt sterkere rettigheter enn de har i dag.

Sentralt i avtalen er at selskaper får rett til å stevne vertsstaten ved en internasjonal voldgiftsdomstol for brudd på investeringsavtalen – såkalt investor-stat tvisteløsning.

Dette vil gjøre Norge i stand til å inngå en frihandelsavtale med USA, etter modell av den såkalte TTIP-avtalen mellom EU og USA som ventes å inneholde den kontroversielle investor-stat tvisteløsning.

Kan saksøkes for miljøkrav
Klassekampen har bedt juss-

AVSENDER: Næringsminister Monica Mæland.

FAKTA

Investeringsavtaler:

■ En investeringsavtale inngås mellom to land, eller to grupper av land, for å beskytte utenlandske investeringer fra urimelige inngrep fra vertslandene.

■ Avtalen kan inngås alene eller i en mer omfattende frihandelsavtale.

■ Norge har ikke inngått investeringsavtaler siden midten av 1990-tallet og har i dag 14 avtaler. EU-landene har til sammen inngått mer enn 1400 investeringsavtaler.

■ Den blåblå regjeringen har sendt et forslag til en modell for norske investeringsavtaler på høring. Høringsfristen er 13. august.

professor Ole Kristian Fauchald, som er blant de fremste ekspertene på slike avtaler i Norge, om å gjennomgå det nye forslaget.

Fauchald, som leder et større forskningsprosjekt ved Universitetet i Oslo om internasjonale investeringsavtaler, bruker det planlagte gruveprosjektet ved Førdefjorden som eksempel på hva avtalen vil bety for handlingsrommet til norske politikere.

– Hvis denne regjeringen gir et utenlandsk gruveselskap veldig gode vilkår, og en ny regjering i framtida ønsker å skjerpe miljøkravene, vil gruveselskapet kunne saksøke Norge for en internasjonal voldgiftsdomstol. Da er det ikke lenger norske domstoler som vil avgjøre spørsmålet.

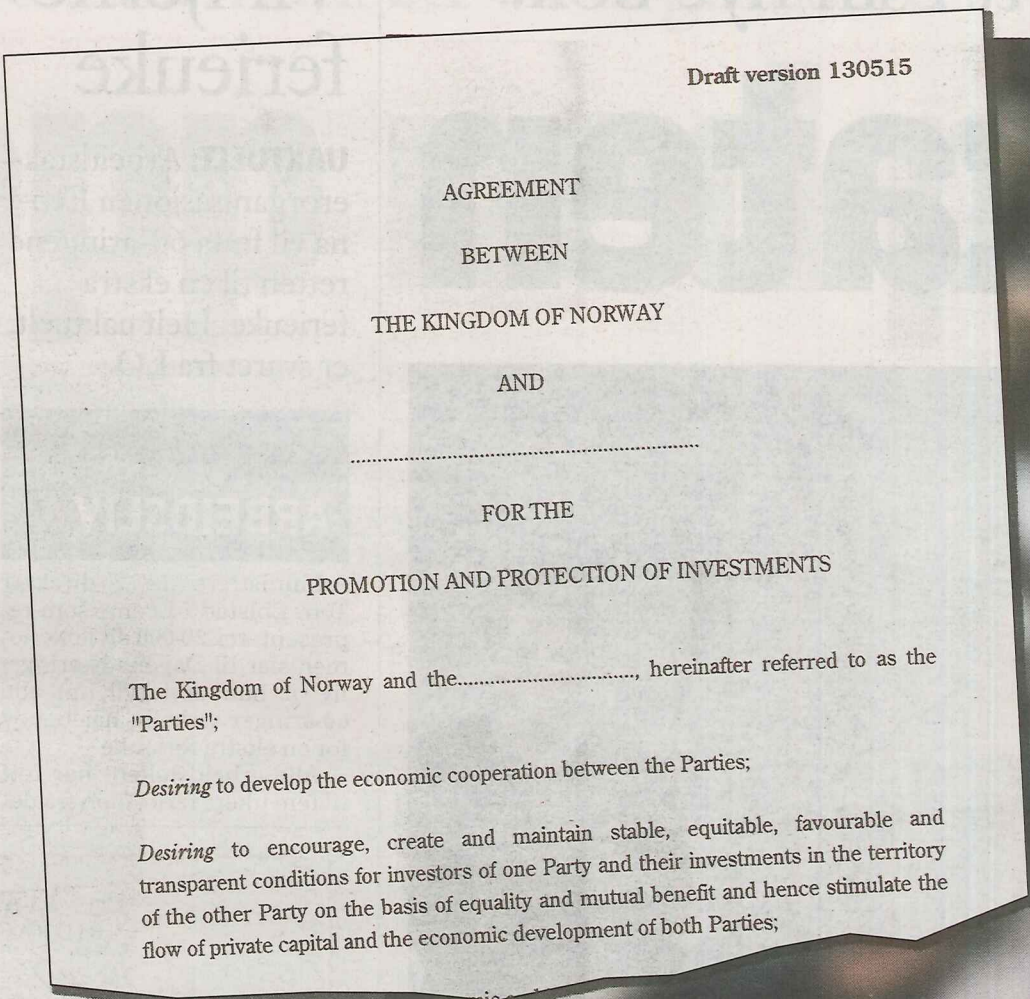
Et utenlandsk selskap vil også kunne saksøke dersom det finnes andre selskaper i Norge som gis bedre vilkår.

Domstol i Washington D.C.

I avtalen er det ICSID, som er underlagt Verdensbanken og har hovedsete i den amerikanske hovedstaden, som gis myndighet til å avgjøre om norske politiske reguleringer er lovlige eller ulovlige.

Domstolen vil ikke kunne omgjøre norske politiske vedtak, men den vil kunne dømme den norske stat til å betale store erstatningsbeløp til selskapene for tapt framtidig profitt.

Avtalen skal samtidig sikre myndighetenes reguleringsrom blant annet gjennom unntaksbestemmelser som sier at selskapene ikke kan kreve erstatning for reguleringer som er «i allmennhetens interesse», som at de er «nødvendige for å verne om

AVTALEN: Den foreslåtte modellen for investeringsavtaler som kongeriket Norge skal inngå i framtida, dersom regjeringen får viljen sin. Partnerlandet skal fylles inn i det blanke feltet.

miljøet», «beskytte nasjonale kunstsatter» eller «verne den offentlige moral».

– Det er ikke gitt at en internasjonal voldgiftsdomstol vil vurdere hva som er i allmennhetens interesse på samme måte som norske domstoler gjør, sier Fauchald.

Djevelen i detaljene

I slike avtaler ligger gjerne djevelen gjemt i detaljene, for eksempel i en bestemmelse om «bestevilkårsbehandling», forteller Fauchald.

– Selv om avtalen ser fin ut, gjør denne bestemmelsen at den er veldig problematisk for nasjonalt reguleringsrom. Den vil kunne nulle ut bestemmelser om å verne folkehelse, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter, sikkerhet og miljø, sier han.

En slik bestemmelse innebærer at det beste vilkår som noen gang er gitt til en utenlandsk investor i en annen avtale skal gjelde for alle.

Og dermed settes gamle investeringsavtaler som ble inngått med ulike østblokkland på slutten av 1980-tallet og starten av 1990-tallet, og

EKSPERTEN: Ole Kristian Fauchald er professor i jus ved Universitetet i Oslo og ekspe-

som ga investorene svært gode vilkår, i spill.

Også avtalens definisjon av ekspropriasjon gir utenlandske investorer sterke rettigheter.

Ifølge avtalen er «lovfestede eller kontraktfestede rettigheter, slik som konsesjoner, lisenser, godkjenninger og tillatelser» en eiendom som et selskap kan kreve erstatning for.

– Her er eiendomsbegrepet bredere enn det som gjelder i norsk rett. En forurens-

ningstillatelse fra myndighetene vil etter avtalen være en rettighet som kan påberopes ekspropriert, sier Fauchald.

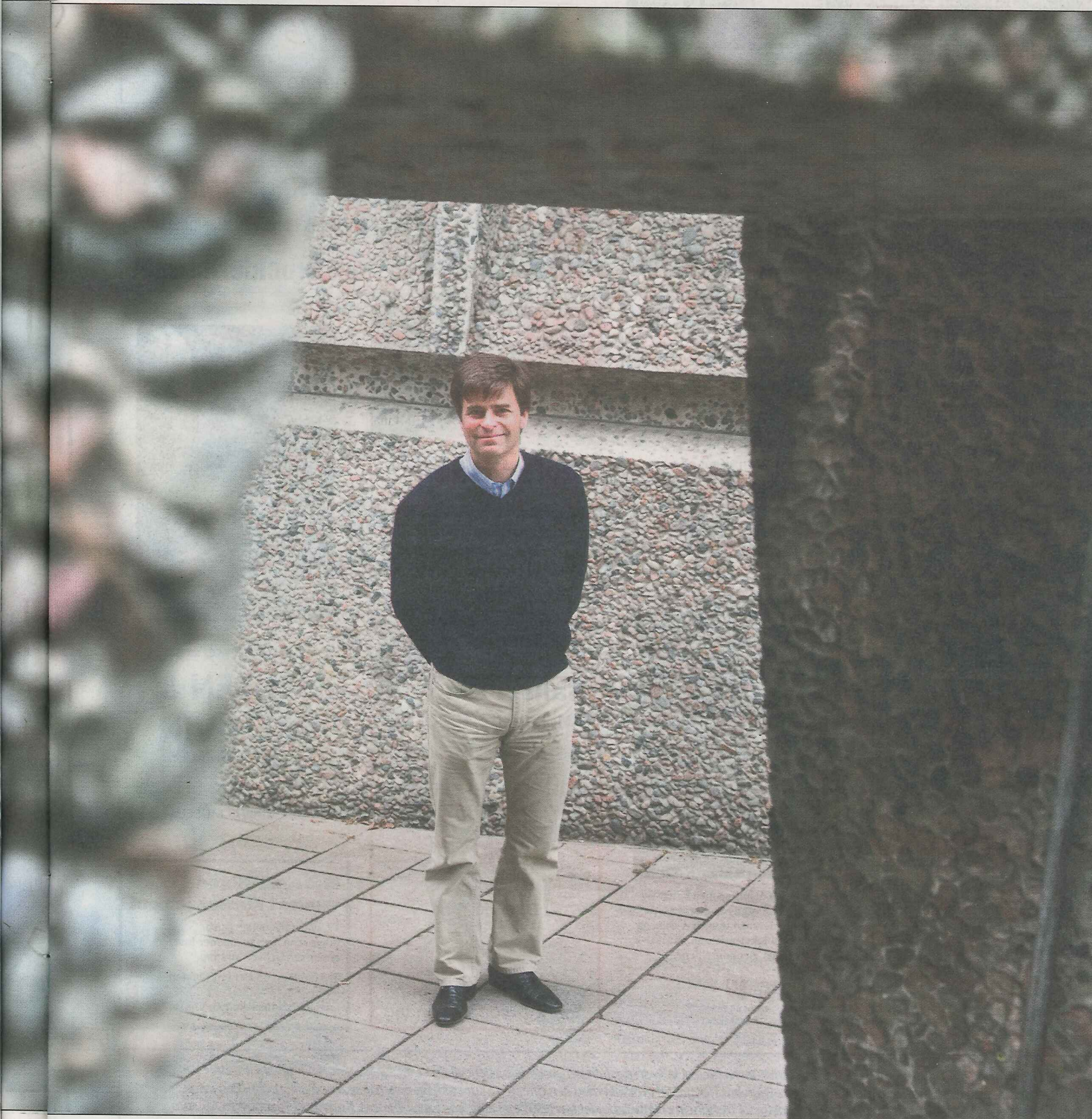
Nærmere næringslivet

De siste tjue årene har ikke Norge inngått investeringsavtaler, etter at myndighetene konkluderte at suverenitetsavgivelsen til en voldgiftsdomstol utenfor det nasjonale rettssystemet er grunnlovstridig.

I 2008 sendte den rødgrønne regjeringen et forslag til en

e selskaper ■ Norske domstoler blir fratatt makt

saksøke Norge

POSITIV: Petter Hass Brubakk

Jubel fra NHO

– Utkastet til modellavtalene er godt og oppfyller i høy grad kravene fra næringslivet, sier direktør for næringspolitikk i NHO, Petter Brubakk.

Han mener at norske bedrifter i dag har dårligere vilkår enn konkurrentene når de skal investere i utlandet og peker på at andre nordiske og europeiske land har titalls, noen over hundre, avtaler om investeringsbeskyttelse.

NHO er spesielt glad for anledningen til å saksøke vertsstater ved en investeringsdomstol.

– For norsk næringsliv er det spesielt viktig at avtalene ikke er dårligere enn andre lands avtaler. Det betyr blant annet at bedrifter må få en rettferdig og ikke-diskriminerende behandling ved investeringer i andre land, at investeringene må fullt ut sikres og beskyttes mot vilkårlig myndighetsutøvelse og at avtalene må ha en god investor-stat tvisteløsningsmekanisme med rett til internasjonal voldgift, sier han.

Oslo ekspert på investeringsdomstoler. – Med denne avtalen vil et gruveselskap kunne saksøke Norge dersom norske miljøkrav skjerpes, forklarer han.

modell for nye investeringsavtaler på høring, men forslaget ble lagt i skuffen etter høringsrunden.

For mens sivilsamfunnet mente at storselskapene fikk altfor stor makt, mente norsk næringsliv at forslaget var for slapt.

Nå har den blåblå regjeringen lagt seg nærmere næringslivet ønsker og blant annet tatt ut en tidligere begrensning om at utenlandske selskaper først måtte prøve saken ved en norsk domstol

før de kunne stevne Norge ved en overnasjonal domstol, såkalt uttømming av nasjonale rettsmidler.

– Det nye forslaget innebærer sterkere investeringsbeskyttelse enn det forrige forslaget, og aksepterer en del av innvendingene fra næringslivet i forrige runde, sier Fauchald.

Det gis i avtalen ingen rett til anke dommer avsagt av voldgiftsdomstolen.

emillie@klassekampen.no

Ingen Stortingsbehandling

I høringsbrevet til den nye modellen for norske investeringsavtaler omtales forslaget som et nytt mandat for framtidige forhandlinger.

Men selv om regjeringen nå foreslår å endre på en 20 år gammel norsk praksis om ikke å forhandle investeringsavtaler som overfører myndighet til en overnasjo-

nal investeringsdomstol, vil ikke regjeringen involvere Stortinget i den foreslåtte politikken.

– Det ville nok vært naturlig å klarere dette i Stortinget, for eksempel gjennom en stortingsmelding, sier jussprofessor Ole Kristian Fauchald.

Nå vil ikke Stortinget ta

stilling til politikken før en ferdigforhandlet handelsavtale med et partnerland kommer til Stortinget for ratifisering.

– Det er ikke uproblematisk at man gjør dette som et rent regjeringsvedtak, særlig når det er snakk om en mindretallsregjering, mener Fauchald.